

Vaasan hallinto-oikeus
PL 204
65101 Vaasa
vaasa.hao@oikeus.fi

Valitus Laajametsä II -asemakaavan hyväksymisestä

Päätös, josta valitetaan: Vaasan kaupunginvaltuuston päätös §30 (27.3.2017) Laajametsä II:n asemakaavasta (ak0998) sekä asemakaavamuutoksesta

Tieto valitusajasta: Kaupunginvaltuuston kokouksen pöytäkirja, joka tullut yleisesti nähtäville 4.4.2017

Valittaja:

Vaasan ympäristöseura – Vasa miljöförening r.y. on rekisteröity luonnonsuojeluyhdistys, jonka toimialueeseen kuuluvat Vaasan kaupunki ja Mustasaaren kunta.

Vaatus:

Vaadimme, että hallinto-oikeus kumoaa Vaasan kaupungin päätöksen §30 (27.3.2017) Laajametsä II:n asemakaavasta (ak0998) sekä asemakaavamuutoksesta luonnonsuojelulain vastaisuuden, riittämättömien luontoselvitysten sekä asemakaavan sisältövaatimusten vastaisuuden vuoksi.

Perustelut:

1. Selvitysten riittämättömyys liito-oravan osalta

Asemakaava sijoittuu laajalle, rakentamattomalle metsäalueelle. Maankäyttö- ja rakennuslaki velvoittaa selvittämään luonnon monimuotoisuuden kannalta arvokkaat kohteet sekä muut merkittävät luontoarvot. Kaavan rakennusalueiden maankäytön tehokkuus on suuri, ja siksi oleelliset luontoarvot olisi pitänyt selvittää tarkasti.

Laajametsän asemakaavat (I ja II) ja alueen yleiskaava¹ perustuvat aluerakennemalliin, joka pohjautuu muun muassa vuonna 2007 tehtyihin luontoselvitykseen² ja liito-oravaselvitykseen³. Vuoden 2007 liito-oravaselvitys on ollut erittäin puutteellinen. Selvityksessä jäi kokonaan tunnistamatta kaava-alueen pohjoisosassa sijaitseva iäkäs, noin viiden hehtaarin laajuinen haapa-kuusimetsä, jossa esiintyi jo silloin hyvin suurella todennäköisyydellä lukuisia kolohaapoja. Samana vuonna tehdyssä luontoselvityksessä tästä metsäalueesta todetaan, että se on ”uudistusikäistä kuusilehtisekametsää. Päälatvuserroksessa on iäkästä koivua ja järeää haapaa.”⁴

1 Vaasan yleiskaava 2030

2 Ala-Risku Terhi Katariina. 2007. Vaasan Laajametsän suunnittelualueen luontoselvitys. Naturutredning av planeringsområdet Långskogen i Vasa. 31.10.2007. Pohjanmaan Luontotieto

3 Oja Jyrki & Oja Satu. 2007. Vaasan kaupungin suunnittelualueiden liito-oravaselvitys keväällä 2007. Suomen Luontotieto Oy 30/2007

4 Ala-Risku 2007, s. 7.

Yllämainitussa liito-oravaselvityksessä 164 hehtaarin selvitysalueelta löydettiin yksi asuttu liito-oravan elinpiiri ja yksi liito-oravalle sovelias muu elinympäristö. Molemmat alueet sijaitsevat Laajametsä II -asemakaavan ulkopuolella. Selvityksen mukaan Långskogenin metsäalueella on niukasti muita liito-oravalle soveliaita elinympäristöjä.

Vaasan kaupunki teki uuden luonto- ja liito-oravaselvityksen kaava-alueen pohjoisosassa keväällä 2014⁵. Selvityksessä löydettiin yksi liito-oravan elinpiiri kaava-alueen pohjoisosan iäkkästä haapa-kuusimetsästä ja toinen elinpiiri kaava-alueen ulkopuolelta.

Vaasan kaupungin liito-oravaselvitys on puutteellinen siltä osin, että siinä ei ole rajattu liito-oravalle sopivia metsäalueita. Ympäristöministeriön ohjeen (”Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa”, 2005) liitteessä⁶ todetaan, että ”[m]aastonselvityksissä on tärkeää rajata liito-oravalle sopivan metsän alueet, jotta voidaan arvioida rakennus- ym. toimenpiteiden vaikutukset niihin.” Vaasan kaupungin selvityksen liitekartoissa ei ole esitelty liito-oravalle sopivan metsän rajausta vaan ainoastaan liito-oravan jätöshavainto- ja kolopuupaikat.

Lisäksi Vaasan kaupungin selvityksen kolopuiden kartoituksessa on ollut merkittäviä puutteita. Kartoitus ei ole ollut riittävän tarkkaa eikä siinä ole huomioitu aikaisempia selvityksiä. Kaupungin selvityksessä keväällä 2014 ei ole löytynyt kahta Vaasan ympäristöseuran vuonna 2013 ja 2014 löytämää kolopuuta (kolopuut nro 8 ja 9 Liitteessä 2), jotka on raportoitu Vaasan kaupungille koordinaateilla huhtikuussa 2013 ja tammikuussa 2014. Nämä kolopuut sijaitsevat kaavassa tielinjauksella ja KTY-tontilla.

Vaasan ympäristöseura toi esille kolopuiden huomioimatta jättämisen kaavamielipiteissään, mutta sen sijaan, että kaupunki olisi pyytänyt apua kolopuiden paikallistamisessa, se kiisti vastineissaan näiden kolopuiden olemassaolon. Kaupungin selvityksessä ei myöskään löydetty kolmea muuta kolopuuta (kolopuut nro 7, 10 ja 13 Liitteessä 2), jotka löydettiin Ralf Wistbackan ja Birthe Weijolan maastokäynneillä 8.4. ja 29.4.2017, ja jotka nekin sijaitsevat kaavan rakentamisalueilla.

2. Selvitysten riittämättömyys muun lajiston ja luonnonsuojelullisesti arvokkaiden metsien osalta

Vuosina 2007 ja 2014 tehdyissä luontoselvityksissä ei ole riittävän tarkasti selvitetty alueen metsiin liittyviä luontoarvoja. Kummassakaan selvityksessä ei ole selvitetty METSO-kriteerejä täyttävien metsien esiintymistä (Syrjänen ym 2016), uhanalaisten tai silmälläpidettävien luontotyyppien esiintymistä (Raunio ym 2008), luontodirektiivin priorisoituihin luontotyyppien kuuluvien boreaalisten luontometsien esiintymistä tai vanhaa metsää indikoivien lajien esiintymisiä. Tällaiset esiintymät olisivat kangasmetsävaltaisella alueella auttaneet paikallistamaan monimuotoisuuden kannalta arvokkaimmat kohteet.

Vuoden 2007 luontoselvityksen luontotyyppiä kuvaava yleispiirteisesti alueella esiintyviä luontotyyppiä. Selvitys sisältää vain joidenkin metsäkuvioiden osalta tietoa puuston luonnontilaisuudesta ja lahoppuun esiintymisestä. Metsien yhtenä arvottamiskriteerinä on käytetty vanhan metsän piirteiden esiintyminen. Selvitys voidaan katsoa osin vanhentuneeksi, sen takia että sen valmistumisen jälkeen Suomessa on julkaistu ensimmäinen Suomen luontotyyppien uhanalaisarviointi (2008) sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuuden toimintaohjelman

⁵ Luomala Laura & Nyman Jan. 2014. Vaasan laajametsän luontoselvitys 2014. Kaupunkisuunnittelu.

⁶ Nironen Markku & Lammi Esa. Liito-oravaselvitykset/ote julkaisusta Luontoselvitykset ja luontovaikutusten arviointi, Ympäristöopas 109/2003

(METSO) luonnontieteelliset valintakriteerit (2008).

Vuonna laaditun 2014 luontoselvityksen luontotyyppikartoituksissa on etsitty luonnonsuojelulain, metsälain ja vesilain mukaisia luontotyyppisiä. On myös tehty ylimalkainen yleiskuvaus kuvioiden kasvillisuudesta sekä listoja kuvioilta havaituista putkilokasveista (luontoselvityksen liite 1). Selvitysaineisto ei kuitenkaan sisällä sellaista informaatiota, jonka perusteella pystyisi päättämään, onko alueella luontotyyppisiin tai lajistoon liittyviä merkittäviä luontoarvoja. Selvityksestä ei esimerkiksi käy ilmi kasvillisuuskuvioiden puuston kehitysluokka, luonnontilaisuus tai lahoppuun esiintyminen, vaikka nämä metsien rakennetekijät ovat olleet keskeisiä vanhojen kangasmetsien arvottamistekijöitä jo 1990-luvun alussa valmistellusta vanhojen metsien valtakunnallisesta suojeluohjelmasta lähtien.

Alueen uhanalaislajisto on selvitetty riittävästi huomioiden alueen metsien luonne ns. vanhoina metsinä. Lajiryhmistä vain linnusto ja putkilokasvit on selvitetty kattavasti eikä kumpikaan lajiryhmä (varsinkaan putkilokasvit) ole alueen luontotyyppiluonteen (vanhoja metsiä, joissa lahoppuuta ja vanhoja haapoja) kannalta erityisen tarkoituksenmukainen. ELY-keskuksen lausunnon kaavaehdotuksesta mukaan, "*[m]etsäalueen luonteen perusteella uhanalaisista lajistosta olisi syytä kartoittaa ainakin epifyyttijäkälän esiintyminen sekä myös kääväksilajisto*".

Kaava-alueen linnusto on selvitetty sekä 2007⁷ että 2014⁸. Alueella esiintyy useita EU:n lintudirektiivin lajeja sekä useita uusimman uhanalaisarvioinnin (Tiainen ym 2015) mukaan vaarantuneita ja silmälläpidettäviä lajeja. Linnustonselvitykset ovat puutteellisia siltä osin, että ne eivät sisällä tietoa huomionarvoisten lintulajien havaintopaikoista. Paikkaan sidottua tietoa olisi voitu antaa esimerkiksi teemakartan muodossa, joka olisi auttanut tunnistamaan linnustolle erityisen arvokkaita alueita. Ilman sitä, lintuselvityksistä ei juurikaan ole hyötyä eri osa-alueiden luontoarvojen arvottamisessa.

Vuonna 2016 julkaistun kaavaselostuksen luontovaikutusten arviointiosassa ei ole huomioitu vuonna 2015 valmistunutta uutta lintujen uhanalaisarviointia (Tiainen ym 2015), jossa usean kaava-alueella esiintyvät lintulajin uhanalaisluokitus on muuttunut.

3. Liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen huomioimatta jättäminen

Kaava on ristiriidassa luonnonsuojelulain 49 § kanssa, joka kieltää liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittämisen ja heikentämisen.

Kaavassa peräti viisi liito-oravan lisääntymis- ja levähdyspaikan (jatkossa llp) kiinnepisteinä toimivaa kolohaapaa sijaitsevat kaavan rakentamisalueilla: tielinjauksella, TY- ja KTY-tontilla (kts. Liitettä 2). Kaavan toteutuminen tarkoittaa tielinjauksella sijaitsevan llp:n osalta, että se hävitetään kaatamalla kolopuu ja sitä ympäröivä suojaava puusto. Myös TY- ja KTY-tonteilla sijaitsevien llp:n säilyminen on kyseenalaista, koska tonttien tehokkuusluvut ovat melko korkeita (0,3 ja 0,4). Alueen kivikkoinen maasto vaatii tonttien rakentamisvaiheessa suuria maanmuokkauksia, mikä vaikeuttaa puuston säilyttämistä tai tekee sen mahdottomaksi. Kaavaan ei ole merkitty rakennuksien eikä kolohaapojen sijainteja tonteilla. Näin ollen, llp:ja ei ole myöskään turvattu kaavamääräyksien kautta.

Ympäristöministeriön ohjeen ("Liito-oravan huomioon ottaminen kaavoituksessa", 2005) mukaan, "*[l]iito-oravan kannalta kaikki hyvin tehokkaasti rakentamiseen käytettävät alueet, jolloin alueen*

⁷ Nyman Jan. 2007. Vaasan Laajametsän pesimälinnusto. Vaasan kaupunkisuunnittelu.

⁸ Luomala Laura & Nyman Jan 2014. Vaasan laajametsän luontoselvitys 2014. Kaupunkisuunnittelu

puusto joudutaan poistamaan lähes kokonaan, eivät pääsääntöisesti turvaa sen suojelua.”

Kaavassa kuutta muuta liito-oravan lpp:aa heikennetään vähentämällä ruokaa ja suojaa tarjoavia resursseja niiden ympäriltä (kts. Liitettä 2). Liito-oravalle sopivan iäkkään kuusi-haapametsän keskelle on sijoitettu teollisuustontti, joka vähentää oleellisesti tämän metsikön pinta-alaa sekä pirstoo tätä. Pirstominen sekä metsäpeitteen vähentäminen kolopuiden ympäriltä altistaa varsinkin metsän reunoilla sijaitsevien liito-oravan lpp:ja tuulenskaadoille ja saalistajille.

Alueen eteläisemmälle kolopuulle (kolopuu nro 6 Liitteessä 2) ei ole kaavassa varattu minkäänlaista suojavyöhykettä. Tämä on ristiriidassa yllämainitun Ympäristöministeriön liito-oravaohjeen kanssa, jonka mukaan ”*[I]isääntymis- ja levähtämispaikan ympäristöön tulee jättää vähintään 10–15 metrin suuruinen käsittelemätön vyöhyke.*”

4. Asemakaavan sisältövaatimusten vastaisuus

Asemakaavan sisältövaatimukset edellyttävät rakennetun ympäristön ja luonnonympäristön vaalimista ja sitä, että niihin liittyviä erityisiä arvoja ei hävitetä. Kaava-alueen luonnonympäristöön liittyviä erityisiä arvoja edustaa 2010-luvun näkökulmasta melko iso (9 ha) yhtenäinen vanhan metsän alue, joka on samalla tärkeä liito-oravan suojelun kannalta. Vanhan metsän aluerajaus on esitetty Liitteessä 3. Kaavan toteutuessa vanhan metsän alue kutistuu noin 5 hehtaariin ja pirstoutuu merkittävästi.

Kaava-alueella sijaitseva vanhan metsän alue on itsessään edustava ja sitä voi pitää nykykriteereillä maakunnallisesti arvokkaana. Merkittävä osa Etelä-Suomen metsäluonnon monimuotoisuusohjelman (METSO) kautta suojeluun 2008-2016 päätyneistä kohteista on pinta-alaltaan sitä pienempiä ja laadultaan heikompia. Pääosa alueesta on puustoltaan iäkästä ja luonnontilaisen kaltaista kuusen, haavan, koivun ja männyn muodostamaa sekametsää. Pääosa alueesta on lehtomaista tai tuoretta kangasta, mutta reunoilta löytyy myös muutamia lehtolaikkuja.

Alueella lahoaa merkittävästi (yli 10 kuutiometriä/ha) eri-ikäistä lahoppua. Metsäalue täyttää pääosaltaan METSO-ohjelman luonnontieteellisissä valintaperusteissa määritellyt edustavuusluokka I:n metsän kriteerit. Metsän valtapuuston ikä ja luonnontilan aste täyttää myös astetta vaativammat luontodirektiivin priorisoituihin luontotyyppeihin kuuluvan boreaalisen luonnonmetsän kriteerit. Järeän haavan, puuston korkean luonnontilan asteen ja monipuolisen lahoppuuston takia metsä on hyvin potentiaalinen esiintymisalue monille Vaasan alueen vanhoista metsistä tavatuille uhanalaisille ja vaatelialle lahottajasieni-, jäkälä- ja lahopusammallajeille.

Pohjatieto alueen merkityksestä mm. uhanalaiselle metsälajistolle on täysin puutteellinen, koska pääosa vanhojen metsien kannalta keskeisistä lajiryhmistä (mm. kaikki itiökasvilajit) on jätetty täydellisesti selvittämättä. Alueella toteutettu linnustoselvitys viittaa kuitenkin siihen, että alueen metsälinnusto on Vaasan oloissa melko rikas ja monipuolinen sisältäen myös sellaisia taantuvia ja uhanalaisia lajeja, joita tulisi maankäytössä huomioida. Lajistoon kuuluvat vuoden 2014 luontoselvityksen mukaan vaarantuneet hömötiainen ja tervapääsky, silmälläpidettävä punavarpunen ja EU:n lintudirektiivin liitteen 1 suojellut lajit pyy ja palokärki. Vuoden 2007 linnustoselvityksessä havaittiin hieman laajemmasta selvitysalueesta muun muassa vaarantuneet taivaanvuohi ja töyhtötiainen sekä EU:n lintudirektiivin liitteen 1 laji teeri.

Liito-oravan kannalta Laajametsän vanhan metsän alueen eteläosaa voi pitää erityisen tärkeänä sen korkean ekologisen laadun (=eri-ikäisrakenteinen, saalistajilta suojaava puusto, vanhan haavan runsaus, kolohaapojen runsaus) takia. Liito-oravalle sopiva haapa-kuusimetsä kattaa noin 5 hehtaaria ja kaavassa tämä alue varataan merkittävältä osin rakentamiseen. Metsäalueen koko ja yhtenäisyys mahdollistaa tällä hetkellä sen, että sen aluetta voi hyödyntää 1-2 liito-oravanaarasta (Liite 2). Esitetty rakentaminen johtaa tilanteeseen, jossa alue ei todennäköisesti riitä edes yhden naaraan elinpiiriksi.

Kaava vaarantaa myös liito-oravan kulkuyhteyksien säilymisen, koska kulkuyhteydet ovat kaavassa kapeimmillaan 5-10 metriä. Näin kapeat puurivit ovat tunnetusti herkkiä kaatumaan myrskyissä. Eteläsuuntainen kulkuyhteys kaavan ulkopuolella sijaitseviin pellonreunusmetsiin puuttuu kaavassa kokonaan.

Vaasassa 3.5.2017

Allekirjoitus

Allekirjoitus

Liitteet:

Liite 1 Päätös liitteineen. Vaasan kaupungin valtuusto 27.3.2017, §30 Laajametsä II:n asemakaava sekä asemakaavamuutos (toimitetaan postitse myöhemmin)

Liite 2 XX:n asiantuntijalausunto Laajametsän asemakaavasta ja sen vaikutuksista liito-oravaan

Liite 3 Laajametsän vanhan metsän aluerajaus kaavakartta- ja ilmakuvapohjalla

Liite 4 Valittajan mielipiteet ja muistutus asiassa

Kaava-aineiston nettiosoite: <https://www.vaasa.fi/kaavoitus/ak0998>